

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB 1/147

Otajstvo ljubavi

(NOVOGODISNJI ISPIT SAVJESTI UZ REFLEKSIJE O NAŠOJ KAT.
AKCIJI PRED JASLICAMA)

„Da budemo katolici, moramo prije toga biti kršćani.“ Pijo XI.¹

Novorođeno Djevičino Čedo! Dirnut tajinstvenom veličinom božićne noći nadvijam se nad neugledne dimenzije Tvoje Tijela: sličnost me Tvoja ohrabruje, beskrajnost me Tvoja zbunjuje.

Utjelovljena Božja Riječi! Htio bih da se kroz okvire Tvojih sitnih udova vinem u živu neizmjernost Tvoje Božanstva, da se u Tvom i po Tvom Duhu proverem do u onu najdublju i najplodniju intimnost, u kojoj se Ti — Logos, od vječnosti radaš od Oca, da u zajednici s Ocem od vječnosti i kroz vječnost šalješ Duha — substancijsku, nestvorenu Ljubav.

Htio bih da zaletom — ne svoje mašte, jer ona je tu jadna kao beskrilna tromost izmiljelog crva, nemoćna kao uzeto mišićje staričine ruke —, nego bih htio da poniznim zaletom svojega uma, što ga svijetlo Tvoje objave i snaga Tvoje milosti s ljubavlju pridigoše, prodrem, klonem i otpočinem u blještavoj svjetlosti Tvoje trojedinog Božanstva. Htio bih da zađem u taj misterij nedokučive ljubavi, koja nije mogla ostati zatvorena u se, nego se eto utjelovila u tim sitnim udovima, što ih opora slama naših staja žulja i grebe, da Te već unaprijed upozori, kako ćemo Te dočekivati mi — ljudi: među svoje si došao i tvoji Te ne primiše.²

Htio bih, da kroz Tvoje nejake grudi prodrem do Tvog jedva razvijenog srca, do tog žarišta ljubavi, da se na njegovoj vatri zapalim, da iz njegove punine pretočim bar nešto u sitnu ljusku svoga srca; htio bih, da se utopim u

¹ »Pour être catholique, il faut d'abord être chrétien«, u nagovoru predsjedniku omladinskog dijela francuske KA, dne 5. V. 1924. — Vidi »Les Annales de l' A. C. J. F. od 15. IV. 1924., i »Semaines sociales de France, XXe session, Paris, 1928., Compte rendu, ... extenso, str. 401.

² Iv. 1, 11.

tom moru ljubavi, da u njemu isčeznem... i u njem zaboravim na sve ovo maleno, jadno, bijedno, što nas na ovom planetu okružuje.

Htio bih..., ali mi Tvoj pogled, cijeli Tvoj božićni misterij, ponavlja, da imam krivo. Ti nisi došao, da nas uputiš, kako da bježimo iz života, nego da nas uvedeš u pravi njegov smisao; nisi sišao k nama na ovu zemlju, da nas poučiš, kako da je prezremo, nego da nam pokažeš, kako da je posvetimo; nisi se umiješao među nas, postao jednim od nas, da nas otrgneš od svijeta, nego da ga preko nas obogatiš životnim sokom ljubavi. Došao si ovamo dolje, da nam objaviš Oca, da svjedočiš za njega, a nas šalješ u svijet, da svjedočimo za Tebe, utjelovljenu Istinu, ostvarenu Pravu, konkretizovanu Ljubav: kao što je Otac poslao mene, tako i ja šaljem vas...³

MARTYRES — SVJEDOCI

Svjedočiti za Tebe, privoditi ljude k Tebi, to je smisao svega apostolata Crkve, to je smisao svega apostolata KA, toga produženog apostolata hijerarhije: i bit ćete mi svjedoci.⁴

No svjedočiti za Te ne znači o Tebi i o Tvom kršćanstvu samo govoriti, nego prije svega Tebe i Tvoje kršćanstvo proživljavati. Ti nisi došao na svijet, da ga obdariš novim sistemom. Ta bilo ih je toliko prije Tebe, a i danas ih je toliko, da se gušimo od njihova papirnato g mrtvila! Ti si došao, da svijetu dadeš život: veni ut vitam habeant.⁵

Mi dakle, Tvoji učenici, imamo da širimo život, Tvoj život. A život se ne dokazuje: on se prenosi životom! Kršćanski se život prenosi i raznosi dakle samo kršćanskim životom, kojega bit i znak jest ljubav.⁶

³ Iv. 17, 18.

⁴ Djela Apost. 1, 8.

⁵ Iv. 10, 10.

⁶ Crkva kao Crkva ima zajamčenu nepobjedivost, no kršćanstvo konkretizovano u pojedinim predjelima i određenim razdobljima napreduje i nazaduje u omjeru kršćanskoga života dotičnih kršćana, koji ga u tim okolnostima predstavljaju. U tome i jest — ako hoćemo biti iskreni, a kao kršćanima lojalnost nam je jedna od bitnih dužnosti — često puta razlog mnogim prevratima i sudbonosnim revolucijama. Okviri su bili kršćanski, ali životni sok, koji je pod njima ključao, nije više bio kršćanski, premda je u svojem najdubljem stremljenju zahtijevao da bude kršćanski. I okviri su popucali, a nalet je nažalost često puta odnio nesamo okvire, nego i mnogo pravih vrijednosti.

SVJEDOČANSTVO LJUBAVI

Među svim znakovima, po kojima će svijet sigurno poznati, da smo Tvoji, da Tvoj život u sebi nosimo, da svjedočimo za Te, Ti si sve prednosti dao jednome: *ljubavi*. Ti si to lično toliko puta i u toliko oblika ponovio, Tvoj izabrani apostol Pavao također, a Ivana, Tvojega ljubimca, kojemu je to bila gotovo isključiva tema, da i ne spominjem, toliko puta, da se našim površnim modernizovanim mozgovima to čini gotovo hiperbolom. A ipak je tu jezgra, sva jezgra kršćanstva!⁷

Kad nas svijetlo Tvojega Duha takne, onda snaga naših zjenica zamjećuje i tu — inače za nas nedokučivu perspektivu. Ostvarena ljubav prema bližnjemu tvori jezgru kršćanstva, jer je ona najsigurniji kriterij, da smo u jednu ruku shvatili kršćanstvo, t. j. njegov centralni misterij — utjelovljenje, a u drugu ruku ona nas bez iluzija i unatoč šumi auto-sugestija, koje nas danomice salijeću i laskavo smotavaju, s neumoljivom iskrenošću razotkriva, da li i koliko sile božanskoga života u sebi nosimo i u kolikoj ih mjeri ne sputavamo.

Ljubav je najsigurniji znak, da smo shvatili Tvoje utjelovljenje: Ti si postao čovjekom, da nas — prema smionom Augustinovu izrazu — učiniš Bogom. Ti si preuzeo čovječanstvo, cijelo čovječanstvo, sve u čovječanstvu — osim grijeha — na se, Ti si se poistovjetio s čovječanstvom, tako da nitko od nas nema više prava da gleda ni u kome od Evine djece isključivo čovjeka.

Pronicavo oko naše vjere i izgrađeni osjećaj naše ljubavi mora u svakome da otkrije Tebe. Sam si nam to tako razgovijetno rekao: *štogod učinite jednom od najmanjih, meni ste učinili.*⁸ I nije ta istovjetnost samo izvanjska, juridička; ona je stvarna, ontološka. Ti prelijevaš sok vlastitoga božanskog života u nas, da tako po Tvojim posvetnoj milosti budemo jedno — mistično — tijelo s Tobom, da po istoj milosti udemo u najuži odnošaj s Ocem i Duhom, kojih beskrajnu prisutnost — zajedno s Tobom — nosimo u intimnoj dubljini svojih duša. To je eto, što si Ti od čovjeka napravio, zašto si svakoga odredio. I stoga nitko nema prava da ga promatra u drugoj perspektivi, jer je svaka perspektiva, koja ne promatra čovjeka u Tebi, nesamo u svojoj srži duboko nekršćanska nego i posve irealna.

Ljubav nam najnepristranije razotkriva, koliko mi nosimo u sebi sile božanskoga života i koliko ih ne sputavamo.

Korijen naše bijede i vrhunac naše ograničenosti jest naš ego-centrizam, bilo pojedinačni bilo zbirni. To je polazna točka paloga čovječanstva i ključ svih njegovih vrludanja. Ti si došao, da sve staviš, na svoje pravo mjesto i prije svega da uspostaviš pravu perspektivu. Stoga i jesi središte novoga, otkupljenoga čovječanstva Ti, — Kristo-centrizam — i po Tebi Bog — teocentrizam: *ut sit Deus omnia et in omnibus.*

No kao kriterij, da li smo mi u svojoj nutarnosti uistinu uspostavili taj teocentrizam, t. j. da li smo uopće ostvarili Tvoje kršćanstvo,

⁷ Gal. 5, 14; Rimlj. 13, 8—10.

⁸ Mt. 25, 40.

Ti postavljaš ljubav i to ljubav prema bližnjemu. Na oko paradokсна stvar, i mi svojom praksom često puta dokazujemo, da je uistinu i smatramo paradoksom. No u stvari je ona uistinu najsigurniji kriterij, jer nam matematičkom točnošću i pustinjačkom nepodmiltljivošću pokazuje, koliko smo izišli iz sebe, da se usredotočimo u Bogu, u Tebi, koji si se poistovjetio s našim bližnjim i to s konkretnim bližnjim obične svagdašnjice, s bližnjim, s kojim se mi svaki dan susrećemo, a možda i svaki dan dosađujemo. To je kriterij, o koji se svi pokušaji mašte, samodopadnosti, nutarnje nelojalnosti nemoćno razbijaju: *ljubite se među sobom: po tome će svijet poznati, da ste moji učenici.*⁹

»Po tom će poznati . . .«, a ako toga nema, našom nas krivnjom svijet ne će prepoznati. I to ne samo nas — to bi bilo naime vrlo sporredno —, nego radi nas ne će prepoznati ni Tebe, jer će mu naša karikatura zasjeniti svijetle obrise Tvojege božanskog lika, životvorne zrake Tvojege Evandelja. Da, ne će nas prepoznati, jer je »kršćanstvo« bez ljubavi očajna kontradikcija, a »kršćanski« apostolat bez ljubavi jedna hipokrizija, koja sama trne žižak, da utrnulom zubljom unosi »svjetlost«, paralizovanim životom saopćuje život!

Kako mi, Gospodine, svjedočimo za Te u Tvom i našem dragom hrvatskom narodu, u koji nas je Tvoja ljubav postavila? Kako svjedoči za Te naša KA — uža i proširena —, koja je naročito i izričito zvana, da staro i nekoć slavno hrvatsko kraljevstvo zadahne snažnim duhom i bujnim životom Tvojege svetoga kraljevstva? Da li ju je resio i da li je resi bitni znak Tvojih djela, znak, što ga apsolutno ništa ne može da zamijeni, nikakav surogat da nadomjesti; da li je sva udarena žigom *l j u b a v i* ?

To je bitno i osnovno pitanje naše kao i svake KA, svakoga apostolata, i zato nas ono ne smije ostaviti ravnodušnima, jer o njemu ovisi ne samo sav uspjeh, nego i sav smisao KA. Osnovno pitanje, stoga moramo imati sami dovoljno odvažnosti i lojalnosti, da ga otvoreno uočimo, da o njemu od vremena do vremena udesimo i osobni i javni »ispit savjesti«.

Uvjereni smo, da ne ćemo time nikome dati razloga opravdanoj sablazni. *Nikome među nama*, jer nam ogledanje u tom evanđeoskom zrcalu ljubavi može i mora samo da pročisti pogled, pokrščani djelatnost i sva sredstva, kojih se u toj djelatnosti laćamo. *Nikome od protivnika* ili od onih, koji su daleko od Crkve: jer, ako su lojalni, priznat će nam, da ozbiljno shvaćamo svoje kršćanstvo, svoju KA, da po Učiteljevu nalogu¹⁰ vadimo najprije drvlje ispod svojih vijeda; ako su neiskreni te se farizejski sablažnjuju, onda im nemamo ništa da kaćemo osim možda onu Tvoju, o dobri Učitelju: *pobijeljeni grobovi . . .*¹¹

No to, što sebe, što svoju KA i svoju katoličku djelatnost ogledavamo u prizmi kršćanske ljubavi, nipošto ne znači, da ljubavi u našoj

⁹ Iv. 13, 34—35.

¹⁰ Mt. 7, 3.

¹¹ Mt. 23, 27.

KA, u našoj katoličkoj djelatnosti nema. Nasuprot! Mi bismo ovdje mogli nanizati nesamo desetke, nego i stotine velikih i požrtvovnih duša, koje se u tihom i ustrajnom radu, u jakom društvenom nastojanju s mnogo iskrene ljubavi i prokušane samozataje troše za Kraljevstvo Kristovo. I nesebična ljubav te naše braće i tih naših sestara tvori srčiku naše KA, oni su njen kvasac, jamstvo njenih svrhunaravnih uspjeha.

Jer je to »ispit savjesti«, mi ćemo osvjetliti zasjenjenu, negativnu stranu, ono, što bi nam još trebalo od ljubavi, jer je svaki manjak ljubavi važan, vrlo važan, a za KA je sudbonosan.

Gospodine, daj nam mira, muževne istinoljubivosti i nadasve krepke iskrenosti prema samima sebi, da upoznamo sve smetnje, kojima Tvoju ljubav sapinjemo, da ih upoznamo i s Tvojom pomoću odstranimo: *srca naša, svijetlom Svojega Daha, Gospodine, pročisti . . .*¹²

Ako se trijezno i objektivno zamislimo u ono, što se zbiva oko nas i među nama, moramo priznati, da se i u našoj katoličkoj javnoj djelatnosti lako zna uvući i da se uvukao neki mentalitet, koji u svojoj biti ne vodi ozbiljnog računa o kršćanskoj ljubavi u njenom dubokom dogmatskom i moralnom smislu, u smislu, po kojem je ljubav uistinu jezgra kršćanstva. Istina, taj mentalitet od vremena do vremena — pa i često — dadne po koji izvanjski i rječiti kompliment ljubavi, no on joj unatoč tome u stvari ostaje tuđ, jer je od te ljubavi napravio čudnu karikaturu, koje Krist sigurno ne bi prepoznao.¹³

Nesvijesno se među nas prokralo — a možda i udomačilo — shvaćanje, koje je jaku kršćansku ljubav, opseg kršćanske ljubavi — što je po svojoj biti osnovna i nenadomjestiva norma svih naših privatnih, javnih pa i najnutarnijih odnošaja: misli, želja pa čak i osjećaja prema bližnjemu, sva k o m e bližnjemu —, skućilo na davanje milostinje, a obvezu ljubavi, koju Krist nije samo stavio na prvo mjesto, nego je i proglasio mjerilom svih naših ostalih dužnosti — u

¹² Votivna Misa Svetom Duhu, Molitva.

¹³ Toliko, da bude sasvim jasno, u kojem su duhu pisani ti reci, i da se u njima ne traži ono, čega u njima nema. Oni idu samo za tim, da osvjetle i stave u konkretni reljef jedan mentalitet, koji je u sebi bolestan, nekršćanski, koji nam svima smeta, od kojega svi trpimo, a najviše sama Božja stvar, i da upozore na dužnost, koju svi imamo, da taj mentalitet što prije i što energičnije likvidiramo. Svaki počevši od sebe, u svome *srca*, pa svuda dokle dopire naš osobni ili kolektivni utjecaj. Veritas liberabit vos: jedina će nas istina osloboditi . . .

tome stoje zakon i proroci¹⁴ — takoreći iznakazilo u nekakav luksuzni nakit, koji je dobar za ukras, ali se i bez njega može biti »poštenim« čovjekom i »dobrim« katolikom, nakit, za koji se i ne slutu, da može biti izvorom teške obvezanosti, obvezanosti pod smrtnim grijehom.

To shvaćanje poistovjetilo je pronicavu kršćansku ljubav sa naivnošću, ne sluteći, da time pravi od središnje kršćanske kreposti pravu nakazu. Kao da ljubav — vrhunac i veza svih kreposti¹⁵ — može biti istovjetna s nečim, što je naprosto negacija kreposti: jer naivnost po svojoj naravi ne znači ništa drugo, nego manjak zdravoga suda, nedostatak nužne pronicavosti i potrebne razboritosti.¹⁶

Kršćanska je ljubav međutim daleko od toga, da se u nama kao subjektu svede na neko neodređeno čuvstvo, što ćemo ga od vremena do vremena osjetiti, a u bližnjem kao objektu na vanjsku bijedu, kojoj ćemo pomoći milostinjom. Ona je i to, ali nije samo to. Ona ima kudikamo većih zahtjeva. Ona se u nama kao u subjektu odnosi na cijelo naše biće: na naša djela, riječi, želje, misli pa i na najskrovitije osjećaje, a u bližnjem kao svom objektu proteže se također na cijelo njegovo biće, jer cijelom njegovoj osobi kao osobi želi dobro: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe«,¹⁷ »kao što sam ja vas ljubio«.¹⁸

PRINCIPIUS INSTA

U ljubavi prema bližnjemu moramo lučiti — to nipošto ne znači, da smijemo i rastavljati — dvostruku obvezu: pozitivnu i negativnu.

Negativna nam zabranjuje, da bližnjemu nikada nikakova zla ne učinimo, ona nas veže uvijek i svagdje, i nitko nas od nje ne može oprostiti. Ona je po svojoj naravi teška, počinja se objektivno smrtni grijeh, a, ako je stvar manja, laki grijeh. No ne zaboravimo, da je laki grijeh pravi grijeh, dakle pravo, objektivno zlo, negacija Božjega prava. I ti grijesi protiv ljubavi — nažalost i objektivno smrtni gri-

¹⁴ Mt. 7, 12; Gal. 5, 14; Rimlj. 13, 8—10.

¹⁵ Kološ. 3, 15.

¹⁶ S istoga razloga naivnost nije istovjetna ni s velikom krepošću sv. jednostavnosti — simplicitas — koja u odnošaju prema Božju znači naše neograničeno i djetinjski kristalno predanje Božju, našem ocu, a u odnošaju prema bližnjemu označuje dužnu otvorenost i bratsku iskrenost — dakako u granicama evandeoske razboritosti: sit vester sermo: est, est et non, non (Mt. 5, 37).

¹⁷ Mt. 22, 39.

¹⁸ Iv. 15, 13.

jesi¹⁹ bez sumnje su ona magla, koja najviše zastire svjetlost kraljevstva Kristova na zemlji i ometa Njegov pobjedonosni tok.

Pozitivna obveza ljubavi traži, da bližnjemu prema našim i njegovim prilikama činimo dobro. Pri tome ne smijemo smetnuti s uma, da i ta pozitivna obveza može u stanovitim slučajevima biti teška obveza, da postoje i grijesi propusta, koji u stanovitim okolnostima mogu da budu i teški, naročito ako proizlaze iz ustaljenoga stava i proračunatog nastojanja da umanjimo bližnjega.

Obje obveze, pozitivna i negativna, vuku svoj korijen iz onoga dubokog smjera, koji bi morao da bude drugom naravi svakog kršćanina, po kojem bližnjemu *iskreno i stvarno želimo dobro*. U tome i jest ljubav u ontološkom smislu, da dobro želimo bližnjemu, jer bližnjega po izričitoj Kristovoj riječi identificiramo ne samo s nama *samima*, nego s Kristom . . . Stoga se sve u ljubavi ravna i mjeri prema tome našem nutarnjem stavu, nutarnjem raspoloženju, što ga gojimo prema bližnjemu. Zato i neke naoko »sitne« stvari i potezi mogu da budu teške, smrtno povrede ljubavi, ako su po svojem duhu negacija toga temeljnog smjera, toga osnovnog raspoloženja, što ga kršćanska ljubav zahtijeva. Kršćanstvo je naime prije svega vjera nutarnjih vrednota, intimnih, stvarnih raspoloženja duše: blaženi čistoga srca.²⁰ Stoga ni namješten obraz ni nasmiješene usne ni rabinske smicalice ni suptilne distinkcije ne mogu da zamijene ili promijene onoga, što je unutra: *Deus intuetur cor*. Ako vaša pravедnost ne bude veća od one književnika i farizeja . . .²¹

»NE LJUBIMO RIJEČJU I JEZIKOM NEGO DJELOM I ISTINOM.«²²

Postoje neke sigurne i objektivne norme, po kojima ćemo bez iluzija — koje inače na tom polju obiluju — najbolje biti na čistu, da li uopće posjedujemo pravu kršćansku ljubav i koliko u njenu t. j. u kršćanskom duhu upravljamo svoj rad, svoj apostolat u KA.

¹⁹ Velimo »objektivno smrtni«, jer u konkretnu intimaost duša vidi samo Bog. *Deus cui omne cor patet . . . quem nullum secretum latet.* (Molitva Duhu Svetom).

²⁰ Mt. 5, 8. — To je tako istina, da je u tome stajala i bit cijeloga sukoba između Krista osloboditelja i ropskog formalizma književnika i farizeja. Vidi veličanstveni govor Kristov u Mt. 5, 20 i Mt. 23.

Farizeji su sveli religiju na ceremonijal, na etiketu, na očajni niz formalnosti bez ikakva odnošaja s unutaršnjom vrednotom; liberalni protestantizam i modernizam napraviše od religije neku eterizovanu stvarnost, koja se uopće u vanjskom životu nema da očituje; u kršćanstvu vanjština ima da bude odsjev — ne pokrivač — nutarnje vrijednosti, iz koje proizlazi.

²¹ Mt. 5, 20.

²² I. Iv. 3, 18.

Kršćanska je ljubav prije svega pravedna. Istina, ljubav nije identična s pravednošću, ona znači i zahtijeva više od pravednosti, ali ona pretpostavlja i u sebi sadržava pravednost kao niži stepen i bitni uvjet. Pravednost naime od nas neumoljivo traži, da bližnjemu dademo ono, što ga u strogom smislu riječi ide. Ljubav zahtijeva to kao prvi uvjet, pače još i više. Iz toga je jasno, da »ljubav«, koja bližnjemu ne daje onoga, na što on ima pravo, uopće nije ljubav, nego hipokritska iluzija.

Dobro. No što se tiče našega apostolata, našega katoličkog društvenog rada? Nama se možda čini, da se ne tiče ništa, jer smo stekli naviku, da povezujemo pojam pravednosti gotovo isključivo s pojmom ekonomske pravednosti, s pojmom sedme zapovijedi: ne ukradi.

Pojam je pravednosti međutim mnogo opsežniji. Pravednost se tiče cijele osobe bližnjega, a ne samo njegova džepa. Ona se pače više tiče onih stvari, u kojima se neposredno radi o osobi bližnjega kao osobi. Najveće u čovjeku jest osobnost, a ne ekonomski položaj. Svojom je namime osobom čovjek ono, što jest: autonomno biće, odraz Božje osobnosti na zemlji. Ako mi drukčije sudimo, to znači, da je naše shvaćanje materijalizovano, natrunjeno nekršćanskom atmosferom, koja nas odasvud okružuje.

Na koji se način događa, da naši međusobni odnošaji u katoličkom radu ne odgovaraju ovom prvom zahtjevu kršćanske ljubavi: pravednosti?

Nažalost na više načina. Uglavnom su tri: nema se dovoljno na umu, da bližnji — bilo pojedinac, bilo kolektiv: društvo, organizacija, zavod, institucija — ima strogo pravo na dobar glas; da isti bližnji ima pravo na naš objektivni sud, i da je dužnost diskrecije ne samo dužnost i to velika dužnost kršćanske ljubavi, nego u stanovitim i čestim slučajevima i dužnost stroge pravednosti.

DOBAR GLAS

Negativni oblik te stroge dužnosti zacrtava dekalog: »Ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svoga«, a Evanđelje pozitivno nadovezuje: »Štogađ želite, da ljudi vama čine, činite i vi njima.«²³

Svaki je čovjek po svojoj naravi društveno biće, stoga svaki čovjek ima naravno pravo na ono, što njega kao osobu normalno skop-

²³ Mt. 7, 12.

čava u društvo, po čemu društvo zauzima svoj stav prema njemu, a to je »dobar glas«, što ga on u dotičnom društvu uživa. To je zadnji filozofski temelj čovjekova prava na dobar glas.

S istoga razloga organizacija, zavod, institucija, koje predstavljaju nesamo skup pojedinaca, nego osim toga sačinjavaju posebnu stvarnost za se, novu osobu u moralnom smislu, s istoga razloga i te moralne jedinice kao jedinice imaju pravo na dobar glas, jer je on i za njih normalna kopča, koja ih povezuje s društvenom cjelinom, i prema kojoj društvo udešava svoje odnošaje prema njima.

TO JE PRAVO APSOLUTNO:

Ako tom »dobrom glasu« odgovara i ontološka stvarnost, t. j. ako čovjekova djelatnost u najširem smislu — sve, što proizlazi iz njegove osobe kao svog počela te je vanjski odsjev njegove nutarnje vrijednosti — odgovara njegovim dužnostima i konkretno kršćanima.

Odatle iskrsava za drugog dužnost, da upoznavši u čovjeku pravilnost odnošaja između njegove osobe i njegovih dužnosti, tu pravilnost i prizna u svom sudu i u svojim riječima. U svom *sudu*: da mu sud odgovara realnosti — da bude istinit; u svojim *riječima*: da vanjski izražaj suda odgovara nutarnjem njegovu sadržaju — da bude iskren.

To je duboki razlog, zašto je *kleveta* moralno zlo i stoga apsolutno nikada dopuštena. Ona je zapravo trostruko moralno zlo: po njoj se bližnjemu pripisuje akcija, s kojom on nema nikakove veze; tvrdi se dakle nešto, što je izvan objektivne stvarnosti, izvan istine, dakle laž; po njoj se bližnjemu oteščava ili onemogućuje položaj u društvu, budući da mu se potkapa vez, koji ga s društvom spaja i na koji on ima *strogo pravo*; dakle je kleveta uvijek i *nepravda*; ona je usto teška povreda ljubavi, jer bližnjemu ne damo ni cno, što ga strogo ide, a kamo li da ga ljubimo »kao same sebe«²⁴ i kao »što je Krist ljubio nas«.²⁵

Pravo na dobar glas tako je vezano na čovjekovu osobu i njoj tako potrebno, da čovjek ima na nj pravo, iako se on privatno ili u zatvorenom krugu o svoje dužnosti ogriješio. Odatle oni zaključci kršćanske moralke, da se tajni i nepoznati prekršaji bližnjega ne smiju činiti javnima, ako za to nema dovoljnoga, razmjernoga razloga.

Duboki razlog toj diskreciji jest i opet sama narav »dobroga glasa«. On je, kako rekosmo, veza, koja bližnjega kao osobu povezuje s društvom. Ako se bližnji u pojedinim elementima i potajno ogriješio o svoje dužnosti, ne smijemo toga radi kidati te osnovne veze, koja mu u društvu omogućuje ne samo djelovanje, nego i sam život, jer je ta veza, bar u svojim najosnovnijim elementima, jedna nerazdjeljiva cjelina, koja kao takova cijela ili stoji ili pada.

Ne smijemo mu te veze dokidati, ako za to nema *razmjernoga razloga*, kojemu će povod biti obično trostruk. *Opće dobro*, koje je u svakom slučaju veće od dobra pojedinaca; *šteta trećega i nevinoga*, koji bi radi toga mogao trpjeti, i napokon razmjerna šteta ili *razmjerno dobro onoga*, koji za taj dotični prekršaj zna . . .

²⁴ Mt. 19, 19.

²⁵ Iv. 15, 13.

Bez tih se ozbiljnih razloga svako iznošenje tajnih prekršaja bližnjega protivi pravednosti i ljubavi.²⁶

Stoga su i kleveta i ogovaranje po svojoj naravi teški grijesi; ako u teškoj stvari svijesno ogovaramo ili klevećemo, počinjamo smrtni grijeh. A smrtni grijeh pripada osnovnim pojmovima o kršćanstvu. Budući da su kleveta i ogovaranje grijesi nesamo protiv ljubavi, nego i proti pravednosti, to ova zadnja zahtijeva, da za njih i zadovoljimo, *nadoknadi* na prikladan način štetu, što smo je bližnjemu svojim postupkom stvarno i svijesno prouzrokovali.

NOS AUTEM...

To su načela i to — ne zaboravimo — o s n o v n a načela naših kršćanskih odnošaja prema bližnjemu.

Imajmo iskrenosti i odvažnosti, te se zapitajmo, da li su ona uistinu bila, a i da li jesu načela naše katoličke djelatnosti.

Malo primjene, ili bolje, nekoliko napomena za primjenu, koju ćemo sami pred Gospodinom nastaviti i zvesti u pojedinosti: *in omni caritate et in omni veritate* — ne će škoditi.

Da li smo mi pazili na dobar glas bližnjega i to našega konkretnog najbližega: naših sukatolika, naših suradnika u istom apostolatu — premda možda u drugom obliku, u drugoj grupaciji, po drugoj metodi, ali u krilu i pod ljubeznom pažnjom iste Majke Crkve?

Ili smo taj dobar glas povlačili po močvari čaršijskog zanimanja, a s njim po istoj močvari — iako ne svijesno, a ono duboko realno — povlačili i Krista, Kristovu pravednost, Kristovu ljubav...?

Gospodin jedini vidi sve zapletaje i svu složenost ljudskoga srca. On jedini prodire u onu za nas nikad posvema prozirnu zonu, u kojoj se ljudska ograničenost križa sa pomanjkanjem dobre volje, samilosna slaboća isprepliće s primjesom zlobe. Gospodin jedini vidi, on jedini sudi.

Mi upoznavamo samo ono, što se objektivno opaža, što objektivno nije u skladu s kršćanskom ljubavlju i pravednošću, što im se objektivno protivi. A toga, nažalost, ima.

²⁶ Velimo *tajni* prekršaj. Stoga nije ogovaranje otkriti prekršaj, nad kojim je izrečena bilo službena sudbena osuda, bilo da je faktično već poznat ili će naskoro neizbježno biti poznatim. — Pravednost u tim slučajevima ne će biti povrijeđena, no ne velimo, da bezrazložno raznošenje tih stvari ne će biti u stanovitim slučajevima bez veće ili manje povrede ljubavi.

Možda manje nego prije, ali još uvijek dovoljno, da dobar dio naše djelatnosti učini neplodnom, da jako sapne nužni polet našega apostolata, naše KA.

Ima toga, jer se među nama katolicima, među našim katoličkim aktivnim krugovima uvriježilo za lojalnoga kršćanina neshvatljiv postupak, da se bližnjemu skida njegov dobar glas — i to s takovom lakoćom, s takovim »posebirazumijevanjem«, kao da se radi o najbezazlenijoj stvari!

Osobito se ta nekršćanska navika zapaža u prosuđivanju pojedinaca, društva, organizacija, zavoda, pa i samih crkvenih ustanova, ako se pojedinci, organizacije i ustanove ne slažu s »mojim« naziranjem, s naziranjem, metodama i strukturom »moje« skupine, ako ne će da uđu pod zonu osobnog ili kolektivnog utjecaja »naše« organizacije. Malo je pritom stalo, što su oni u istoj Crkvi, što za istoga Krista rade. Oni nisu »naši«, pa kao da je sve »dopušteno«, da ih umanjim. I dakako, kad osobni ili kolektivni egoizam počne jednom da ovako umuje, onda je teško znati, što si on sve ne smatra »dopuštenim«.

Ogovaranje, t. j. neopravdano iznošenje stvarnih pogrešaka bližnjega, njemu uopće ne zadaje nikakova grizodušja, iako se očito protivi kršćanskoj pravednosti, da o ljubavi i ne govorimo. Ta je kršćanska delikatnost njemu strahovito udaljena nepoznanica, njemu, koji se ne žaca obojiti bližnjega čak i onim, što se u iskrenom kršćanskom narječju zove — klevetom, lažju.

Koliko smo puta imali prilike vidjeti, kako se crna pjena tog zasebnog i zbirnog egoizma nadvlači i zavlači u našu katoličku djelatnost, kako njena hladna i poganska prisutnost potiskuje u pozadinu svjetlost Kristove prisutnosti! Mnogi je od nas imao prilike, da na svoje uši čuje, kako se na pr. jedna pogreška bližnjega strahovito uvećava, kako se brzo i na laku ruku generalizira, s kakovom se spremnošću, da ne rekнем, zloradošću, pojedinačna pogreška pripisuje cijelom udruženju, cijeloj zajednici; kako se te pogreške bližnjega — bez ikakvog žaćanja i bez najosnovnije kritičnosti prepričavaju; i što je najgore, s kakovom se neshvatljivom bezbrižnošću kojiput upravo izmišljaju omašne stvari i uporno prišivaju na leđa bližnjemu; kako se ti crni prikazi raznose i pred »malenima«, priprostima, bez ikakva obzira na sablazan, koja im se time pruža i bez ikakva obzira na ozbiljnu Gospodinovu opomenu: »Potrebno je da bude sablazni, ali jao si ga onome, po kome sablazan dolazi...«

A čemu sve to? Da se zadovolji svijesnom ili nesvijesnom — ali stvarnom — osobnom ili proširenom egoizmu, koji hoće da umanju bližnjega, njegovu osobu, njegovu grupaciju, ne brineći se za to, što umanjujući bližnjega, umanjuje i Crkvu, umanjuje i Krista: *quaerunt quae sua sunt...*

»NEMOJTE SUDITI...«²⁷

Kršćanstvo međutim nije samo religija vanjštine. To je bio neplodni rabinski farizejizam. Vanjština je odsjev nutarnosti, inače je licemjerstvo. Stoga kršćanska ljubav i pravednost ne zahtijevaju samo, da bližnjega ne uništavamo klevetom i ne umanjujemo ogovaranjem: ona ide do korijena i od nas traži, da svoj sud o bližnjemu stavimo u sklad s objektivnom realnošću.

Stoga u kršćanskoj moralci, gdje je riječ o pravednosti i ljubavi, postoji posebno poglavlje »de iudicio temerario«, o preuzetnom sudu. Tim preuzetnim sudom o bližnjemu možemo da teško povrijedimo nesamo ljubav, nego i pravednost ako uporno, svijesno i bez dovoljnih razloga u teškoj stvari bližnjega zlo sudimo.

Duboki je razlog i opet u našoj dužnosti, da svoj sud udešavamo prema objektivnoj stvarnosti, prema istini, i u pravu, što ga bližnji ima na naš dobar sud, ako nemamo sigurnih i razmjerno ozbiljnih i teških razloga za protivno. *Nemo malus, nisi probetur!*

A naši sudovi o bliženjemu, o bližnjima druge skupine, drugoga mentaliteta, drugoga smjera?

S kolikom se lakoćom, gotovo kao za igru, izriču i najnepovoljniji i najkrupniji sudovi o tvome bližnjemu! S kolikom se neozbiljnom nesamostalnošću takovi sudovi kao gotova stvar primaju i usvajaju, bez ikakova osjećaja za najelementarniju dužnost — nesamo kršćanina, nego i svakoga razboritog čovjeka —, da ih temeljito provjerimo, prije no što im dademo pristanak svojega uma — prosvijetljenog prisutnošću vječne Riječi —, a pogotovu prije no što ih saopćimo drugima.

Kako se lako apostolat na taj način zatrpava i potkapa objektivno teškim grijesima, kako se lako sapinje i izobličuje tamnim naslagama lagih grijeha, grijeha proti osnovnim kršćanskim krepostima: ljubavi, pravednosti i istinitosti. A Gospodin nas je nazvao sinovima svijetla!

²⁷ Mt. 7, 1.

»NEC INDIFFERENTER OMNIA CREDERE, NEQUE DE FACILI ULTERIUS EFFARI...! NEC OMNI VENTO VERBORUM CIRCUMFERRI.«²⁸

Diskrecija! — Velika krepost kršćanske pravедnosti, velika profinjenost kršćanske ljubavi — ali i velika rijetkost.

Sva se osniva na **štovanju**, što ga dugujemo svakom čovjeku kao osobi. Svaki je naime čovjek uistinu svijet za se, autonomno biće, koje ima da slobodno i svijesno ostvari svoju svrhu: sjedinjenje s Bogom u potpunom predanju Bogu. Istina, on je organski uklopljen u zajednicu kao udo, ali kao udo, koje osim uloge uda ima i svoju osobnu svršnost, i stoga ga društvo ne može nikad upotrijebiti ili preko njega prijeći kao preko pukog sredstva. Ono ne može i ne smije da s njega skine svetoga karaktera osobe, slobodnog spoznajnog bića, koje je potpuno gospodarom svojega nutarnjega svijeta, u kojega intimni misterij ima pravo da ulazi samo Onaj, kojega smo osobnosti dionici. Nitko nema prava da silom zadire u to svetište, da ga indiscretno razgaljuje.

Imamo pravo da u nj zavirimo utoliko, ukoliko nam se bližnji saopći. On to čini ili posve spontano, što biva u prijateljstvu, u ljubavi, ili prisiljen potrebom, ukoliko je kao udo zajednice o njoj ovisan i treba njene fizičke ili moralne pomoći, da tako potpunije ostvari sebe, a tim potpunije ostvari i društvo.

Iz toga štovanja, što ga dugujemo osobi bližnjega kao osobi i s obzirom na njenu ovisnost u društvu, proizlazi za nas dužnost diskrecije, dužnost tajne: da bližnjega, ukoliko nam se on sam, ili ukoliko su nam ga drugi povjerali, ne povjeravamo dalje, osim ukoliko nas on sam ili narav stvari na to ovlasti.

Jer nam se bližnji na razne načine povjerava ili biva povjeren, to je razna i obveza s naše strane.

Prijateljsko saopćenje, za koje nas bližnji poslije povjerene stvari zamoli za diskreciju: *secretum promissum* — obećana tajna, nije obično s njegove strane smatrana kao obveza za strogu tajnost. Prema tome ozbiljan i razmjerno (proporcijski) važan razlog pretpostavlja, da nas bližnji ne smatra obvezanima na šutnju ili da nas bar razborito ne može smatrati na nju vezanima. — Ističemo »obično«, jer, ako je iz izričite izjave ili iz okolnosti jasno, da se bližnji u tom slučaju povjerio pod

²⁸ Nasljeduj Krista, knj. 3, gl. 45., 5. — »Ne valja sve slijepo vjerovati, ni na laku ruku dalje prepričavati... niti se dati nosati vjetrom riječi...«

strogu tajnu, onda smo dužni poštivati njegovu izričitu volju, izuzevši slučajeve, koji nas od tajnosti odrešuju.²⁹

»Naravna tajna«, koja slijedi iz same naravi stvari: osobne stvari bližnjega, nutarnje stvari zavoda, organizacije, društva, i zdrave uprave, već po samoj svojoj prirodi vežu u pravednosti, i to u teškim stvarima pod teškim grijehom.

»Povjerena tajna«, u kojoj se bližnji povjerava, pošto mu se prije obećalo izričito ili implicite obdržavanje tajne. Obično je tu po srijedi potreba bližnjega, bilo fizička bilo moralna. Tako se povjerava liječniku, advokatu, sucu itd. Kršenjem te tajne uvijek se griješi o pravednost, i u teškoj stvari teško.

Vrlo čest i naročit način, na koji nam se bližnji povjerava, jest *dopisivanje*. Tu valja istaći, da se o pravednost i ljubav ne ogrješuje samo onaj, koji čita tude listove, nego i sam primalac, ako ih protiv volje pišćeve saopćuje drugima, za koje oni nisu pisani, kojima auktor ne će da se povjeri.

Tako načela kršćanske ljubavi i kršćanske pravednosti. Koliko li diskrecije, tankoćutnosti, štovanja prema bližnjemu! Osobito, ako uzmemo u obzir, da kršćanin ne mora izbjegavati samo smrtne grijeha, a ni samo lake, nego da kršćanstvo svojom nutarnjom pokretljivošću zahtijeva od nas sve više obazrivosti prema bližnjemu, sve snažniji napredak u ljubavi.

A naša praksa? — U našim kružocima, skupinama, društvima, javnoj djelatnosti, našem »apostolskom« radu?

Kako bi čovjek često puta zaželio više *m u ž e v n o s t i*, više sposobnosti za šutnju, *z r e l u*, *p l o d n u š u t n j u*!

Kako se na laku ruku izlaže tržnom vjetru sve, što je bližnji povjerio, bez obzira, da li će to njemu biti opravdano krivo, da li će to njega ogorčiti, umanjiti! Još nisi ni dorekao, već te se na devet strana ponavlja. Pa još kako! Nerijetko tako izobličeno, da nije samo nestalo diskrecije, nego nema više ni istine kod nas . . . I kod svega toga mi se tješimo time, da »katolički« djelujemo . . .

Kriste, kako Te mi često izobličujemo! Quo vadis, Domine? — Mane nobiscum quoniam advesperascit . . .

²⁹ Riješeni smo tajne: *uopće*, ako je dotična stvar na bilo koji drugi način već razgllašena, dakle prestala biti tajnom, ili ako s pravom pretpostavljamo dopuštenje onoga, koji nam je stvar povjerio. *U posebnim slučajevima*: »naravna tajna« prestaje, kad je ne možemo obdržavati bez velike svoje štete ili koga trećega. — »Povjerena tajna« prestaje, kad je radi nje u teškoj pogibelji opće dobro, dobro koje zajednice, ili bi radi nje imao teško da trpi tko god nevin ili onaj, kojemu je tajna povjerena, ili onaj, koji je tajnu povjerio.

»DILECTIO SINE SIMULATIONE...«³⁰

Ljubav je istinita, iskrena. — Ljubav bez pravednosti jest namirisani oblik savršenog egoizma; ljubav bez iskrenosti jest ulašteno pročelje savršene hipokrizije.

Ljubav je istinita, iskrena vertikalno i horizontalno. Iskrena vertikalno: prema gore, prema auktoritetu.

Da li je iskrena vertikalno, pokazat će očito i jedino zdrava i muževna poslušnost. Poslušnost, koja nema ništa zajedničko s dodvorivanjem, s laskanjem.

Dodvorica znači dvostruku uvredu za kršćansku poslušnost: uvredu podčinjenog, jer slobodu i jednostavnost djece Božje ukalupljuje u nedostojnu servilnost, s kojom je kršćanstvo obračunalo: *non filii servae sed liberae*; uvredu za auktoritet, jer ga u isti mah drži i ograničenim i taštım. Ograničenim, jer ga smatra nesposobnim, da prozre laskavčevu pravu namjeru; taštım, jer pokušava, da nizom epiteta utječe na njegovu volju.³¹

³⁰ Rimlj. 12, 9.

³¹ Razumije se, da s laskanjem nema nikakove veze iskreno i srdačno priznavanje dobra, što ga je bližnji učinio. Ono je pače vrlo često dužnost kršćanske ljubavi, jer priznavajući bližnjemu dobro, što ga je učinio, mi ga sa svoje strane osposobljujemo za daljnje dobro. U toj nam delikatnosti Gospodin sam daje najbolji primjer. On za svako i najmanje dobro nalazi riječ priznanja: *Euge, serve bone . . .*

To je priznavanje osim toga najsigurniji znak, da li nam je nakana čista i da li nam je uistinu stalo samo do Božjih interesa. *Caritas congaudet veritati.* (Kor. 13, 7): Ljubav se veseli istini, raduje se dobru, gdje god ono bilo, i preko koga se god očitovalo, jer je svako očitovanje istine, svako ostvarenje dobra jedan korak naprijed do potpunijega kraljevstva Kristova na zemlji.

Kako se tom kršćanskom priznavanju tuđega dobra oštro protivi ono nekršćansko prešućivanje dobra i u katoličkoj štampi, naprosto zato, jer ga je napravio »drugi«, »druga«, »tuda« skupina!

A kad to prešućivanje postane stalnim i sistematskim, onda se čovjek s pravom pita, kako se ta »katolička« štampa u tome razlikuje od suvremene poganske štampe, koja s toliko proračunane upornosti prešućuje Krista i njegove?

Za katoličku štampu nije prvotno, da se zove katoličkom — to je konačno vrlo sporedno. Glavno je i bitno, da ona takovom bude u svom načinu pisanja, ocjenjivanju događaja i u svojim metodama, da bude sva prodahnuta načelima Evanđelja, načelima kršćanskog morala. A moral veli, da postoje i grijesi propusta; i šutnja zna da se izrodi u vrlo rječitu povredu ljubavi.

Iskrenost naše ljubavi pokazat će poslušnost, koja nema ništa zajedničko s izigravanjem auktoriteta bilo pritiskom odozdo bilo zaokruživanjem sa strane; koja ne proglašuje odredbe nemogućima, pošto je sve učinila, da njihov izvod onemogućí i sabotira. Iskrena se ljubav najprije lojalno daje na to, da te odredbe izvrši, a, ako uistinu nailazi na poteškoće, ona ih muževno i jednostavno iznosi, s jednakom jednostavnošću i muževnošću, s kakvom je spremna da ih izvede.

Tu će iskrenost u ljubavi pokazati poslušnost, koja se ne zavlaci ni pod suptilni plašt pseudoposlušnosti, gradeći se »papskijom« od pape i »biskupskijom« od biskupa. Poslušnost, koja je »papskija« od pape, nije uopće nikakova poslušnost.

Poslušnost je po svojoj biti u tome, da svoju volju, a u pravo shvaćenoj mjeri³² i svoj razum, u danoj stvari poisto-

³² Poslušnost je volje uvijek u tome, da svoju volju u određenoj stvari identificiramo s voljom auktoriteta. Poslušnost poznaje razne stepene prema naravi predmeta, na koji se odnosi, i volji onoga, koji nalaže. Tako na pr. u pitanjima vjere i ćudoređa, u kojima Crkva ima zajamčenu nepogrešivost, moramo baš radi te nepogrešivosti, t. j. apsolutnog jamstva, da smo u istini, poistovjetiti svoj sud sa sudom Crkve, točno u onoj mjeri, u kojoj to Crkva precizira. Ako ona jednu istinu toga reda proglasi apsolutnom, mi ćemo je smatrati apsolutnom, ako neku nauku proglasi sumnjivom, smatrat ćemo je sumnjivom — ni više ni manje. —

No drukčije je u stvarima uprave, gdje Crkva ne nastupa kao učiteljica, nego kao od Krista osnovana institucija, koja ima pravu duhovnu vlast nad svojim vjernicima. Budući da Crkva kao prava i savršena institucija ima pravu upravnu vlast, to ona i u stvarima uprave ima pravo na našu poslušnost. No jer ona u tim upravnim odredbama ne zalaže svoje učiteljske nepogrešivosti, nego postupa po načelima naravne razboritosti, oslanjajući se dakako na principe svoje duhovne naravi i svođa poslanja, poslušnost razuma u tim stvarima s naše strane ne će biti u tome, da svaki upravni akt crkvenog auktoriteta smatramo u sebi najboljim, u sebi apsolutnim. Poslušnost će razuma u tom slučaju zahtijevati, da smatramo, da je *sada* najbolje, da taj akt izvršimo —, ako auktoritet kod odredbe ostaje, unatoč eventualnih opravdanih napomena, — i to naprosto stoga, jer je to akt zakonitog auktoriteta, a zdrav socijalni poredak traži, da se zakoniti auktoritet sluša.

Poslušnost razuma zahtijeva i to, da uznastojimo ući u razloge dotične naredbe, da se sa simpatijom — no uvijek iskreno i lojalno — ogledamo i za objektivnom opravdanošću naredbe. To uostalom traži i osnovna naravna razboritost, jer auktoritet već po svom položaju ima širi horizont, uočuje stvar s više stanovišta, dok mi ogledamo stvar obično sa svoga stanovišta dakle jednoga. Uostalom valja uzeti u obzir i

vjetimo ili bolje uzdignemo do volje zakonitoga auktoriteta.

Poslušnost je savršena, kad je savršena ta identičnost: a protiv ove se možemo ogriješiti kako tim, da hoćemo previše tako i tim, da hoćemo premalo. I višak i manjak proizlaze iz nečega drugoga, a ne iz želje, da poistovjetimo svoju volju s voljom zakonitog auktoriteta. I jedan i drugi proizlazi iz želje, da odredbe auktoriteta komentiramo u smjeru svojih prohtjeva, da iz njih uzimamo i citiramo one dijelove, koji našem osobnom shvaćanju odgovaraju.³³ I odviše je jasno, ko ga u takovoj poslušnosti tražimo: Krist sigurno nije u njoj poslužen.

CARITAS NON AEMULATUR

Prava je ljubav iskrena — horizontalno: prema subraći, suradnicima, suorganizmima u apostolatu.

A iskrena je, ako nije kivna, zavidna: *caritas non aemulatur*. Ako se ne uzrujava zbog toga, što bližnji ili organizam, uspijeva, što njegov posao raste, što se njegova djelatnost razvija: *caritas non irritatur*.

Pa i kad bismo znali, da u apostolskoj djelatnosti ovog ili onog ne vode baš najuzvišeniji motivi, da su po srijedi

posebnu pomoć Promisla, što ga Crkva sigurno dobiva i u stvarima, u kojima nije nepogrešiva.

No mnogo je crkvenih uredbi mješovitog značaja. Crkva u njima nastupa i kao nepogrešiva zamjenica Kristova i kao upravna vlast. U takove ide među ostalima i KA.

Ono, što pripada biti KA, ono, što je čini produškom hijerarhijskog apostolata: kao na pr. njena vrhunarnost, nepolitičnost itd., određuje Crkva kao jedina i nepogrešiva *baštinica svega apostolata*, dok konkretne organizacijske oblike KA u danom vremenu i prostoru odobrava ili nalaže Crkva kao *upravna vlast*. Te oblike ona može da popunjuje i mijenja prema potrebama i prilikama.

Prava nam poslušnost u tom pogledu ne dopušta ni *petrifikaciju* ni *izigravanje*. — Poslušnost nam dopušta, ako dobro stvari to zahtijeva, da kod kompetentnog auktoriteta, zakonitim i lojalnim sredstvima predložimo promjenu i usavršenje konkretnih oblika; no poslušnost i kršćanska iskrenost nam kategorički brane, da postojeće odobrene oblike bojkotiramo i sabotiramo, samo da na taj način auktoritetu pokažemo njihovu nemogućnost. Jasno je, da mi u tom slučaju Pavlovoj lozinci: »Ljubav Kristova nas goni« dajemo drugi sadržaj, premda joj možda zadržajemo isti oblik.

³³ Papa je istaknuo *jedinstvo* u KA, isti je Papa naglasio i *autonomiju* u KA; ako je Papa istaknuo razliku između KA i »nabožnih« udruženja, ne smijemo smetnuti s uma, da je isti Papa i u toliko mahova istaknuo — i to ne kao praznu frazu — i dragocjenost tih udruženja itd. itd.

i vrlo zemaljski porivi, kao ono kod Filipljana, gdje se neki sitničavci dadoše na širenje evanđelja »iz nenavisti i inata«, — samo da okovanom Pavlu pokažu, da oni i bez njega mogu nešto: *quidam ex contentione Christum anuntiant non sincere, existimantes praesuram se suscitare vinculis meis*,³⁴ onda bi naša ljubav morala da smogne toliko nesebičnosti i širine, da s Pavlom nađe onu divnu riječ pravoga nesebičnog apostolata: »Meni je samo do jednoga stalo, samo neka Krist bude naviještan, tomu se radujem i tome ću se radovati...«³⁵

Ljubav je naša iskrena, ako bližnjemu ne misli zla: *caritas non cogitat malum*. A bez sumnje misli zlo, ako se laća intrige.

Intriga je najgori i najodvratniji oblik sabotiranja kršćanske ljubavi, kršćanske pravednosti. Najodvratniji oblik, jer na se navlači plašt same ljubavi, da tu istu ljubav to sigurnije dotuče.

Intriga nikad ne nastupa otvoreno. Ona svojih pravih osnova ne priznaje drugima, naročito ne onome, koga se tiču. Često se ne usuđuje da ih sasvim prizna ni samoj sebi. No zato ih uporno goni; sa stotinu ih izlika prekriva pred drugima, a sa smicalicama ih opravdava pred vlastitom savješću. Ona pomno promatra bližnjega, osobito revno proučava njegove mane, sve nedostatke njegova značaja, sve slabosti njegova života. Promatra ih povećalom, ogleda se za njima dalekozorom, registrira ih dvostrukim knjigovodstvom. Ne zato da bližnjega bratski popravi — ona ne zna, da je ljubav dobroćudna, *caritas benigna* — nego da u zgodan čas — matira!

A kad se kakav »drznik« — ili naprosto kakova jednostavna kršćanska duša u prostoti srca zaleti, pa sa te namještene strategije trgne plašt, onda se intriga sva osupnuta, sva uvrijeđena zaoblíči u bigotsku pozu i u pomoć zove — krute li ironije — ljubav! Za nju naime ljubav vrijedi samo za drugoga, a i kod njega se ta »ljubav« mora da poistovjeti s naivnošću, koja ne smije da prozre intrige. Zato i jest intriga najodvratnija negacija ljubavi, da, blasfemija ljubavi! I ništa možda ne koči više apostolata, kao kad ga se uhvati prljava snijet intrige.

³⁴ Filiplj. 1, 15.

³⁵ Ibidem. — Vidi bogati sadržaj te poslanice u krasnom komentaru: Huby S. I., St. Paul, les Epitres de la captivité, Beauchesne — Paris 1935, str. 251 sq.

Najveća usluga, što je možemo u tom slučaju iskazati Božjoj stvari, najveći čin ljubavi, što ga trebamo da izvršimo prema onome, kojega se ta snijet — bilo svijesno, bilo nesvijesno kao patološki pojav — uhvatila, jest da intrigi blago ali odlučno pokažemo, da joj vidimo neravne konce. To je jedini način, da joj se pomogne do zdravlja, da joj se onemoguću podgrizanje Kristova rasta . . . Jer ona taj rast užasno koči tim, što ogorčava poslenike Kristova apostolata.

Intriga ne misli, kako ozbiljnu i tešku odgovornost na se navlači tim, što ovom bratu, ili onoj sestri, ovom društvu, onom zavodu, ovoj instituciji, onoj skupini svojim nekršćanskim šahiranjem, neiskrenim podmetanjem ubija polet, umanjuje sposobnost za rad, onemogućuje apostolat.

Koga ona konačno time umanjuje? Koga na koncu konca pogađaju njeni zakulisni potezi? — Krista!

Ometajući poslanike ometamo Onoga, koji ih šalje; matirajući poslenike, matiramo Onoga, za koga se oni trude.³⁶

Ako si i unatoč tome umišljamo, da ljubimo Krista, da mu »činimo usluge«, onda bi nam njegov Ivan dao vrlo neugodan, ali iskren epiteton: mendaces! »Ako tko veli: ljubim Boga, a brata svojega mrzi, laže.«³⁷

VJERUJEM . . . U KATOLIČKU CRKVU

Ljubav je naša istinita, ako je katolička. Nema katolicizma bez kršćanstva, ali ni kršćanstva bez katolicizma. Kršćanstvo, koje nije općenito, koje nije širom otvoreno za sve pojedince, za sve narode, za sve rase, za sve zdrave vrijednosti, nije kršćanstvo, jer nije Kristovo. Krist ne poznaje ni Rimljana ni Židova ni slobodnoga ni roba: omnes unum sunt in Christo Jesu.

Zato i postoji samo jedna Crkva Kristova, ona, koja je katolička. Katolička ekstenzivno: za sve ljude; i intenzivno: za sve, što je ljudsko, za sve, što predstavlja vrijednost u svijetu: »omnia vestra sunt, vos autem Christi — sve je vaše, a vi Kristovi«.³⁸

I naša je ljubav kršćanska samo onda, ako je katolička-općenita. Ako nikoga — ni jednog pojedinca, ni jednog društva, ni jedne organizacije, ni jednog zavoda ili institucije — ne isključuje, pa ni onda, ako su u slobodnim stvarima i konkretnim primjenama drugoga smjera, drugoga mišljenja,

³⁶ »Tko vas prima, mene prima . . . « vrijedi i obratno: tko vas ne prima, mene ne prima. Mt. 10, 41.

³⁷ I. Iv. 4, 20.

³⁸ I. Kor. 3, 23.

druge grupacije: in dubiis libertas, in omnibus caritas. Katolička ljubav ne samo da nikoga ne isključuje, nego s v i m a bez razlike — dakle i gore navedenim — iskreno dobro želi, a prema prilikama, položaju i mogućnosti i čini.

Istina, svaka organizacija, kao i svaka obitelj ima po-najprije da izvrši dužnosti prema svojim članovima, ima prije svega da zaorava brazde, koje je njoj Gospodin povjerio, da se brine za svoj napredak. I u tom smislu: dobro uređena ljubav počinje od samoga sebe. No ta skrb za vlastiti napredak ne može nikada biti na račun bližnjega, tako da svijesno i pozitivno umanjujemo i ometamo bližnjega, samo da na taj način osiguramo svoje položaje. U tom slučaju nema više govora ni o kršćanstvu, a kamo li o apostolatu.³⁹

³⁹ Tako na pr. nije nikakova usluga učinjena kraljevstvu Kristovu, kada se na račun ne samo Kristove ljubavi, nego i Njegove pravednosti pozitivno pravi propaganda protiv katoličkih izdanja: knjiga, brošura, časopisa — naprosto stoga, što su izdana od drugog jednako tako katoličkog izdavača.

Takovi bi »revnici« katoličke štampe trebali da se malo zamisle ne samo u načela ljubavi, nego i u načela restitucije, naknade za učinjenu štetu, što je kršćanska pravednost traži.

Jednako se ne može pozivati ni na kršćansku ljubav ni na pravednost shvaćanja jedno izdavačko udruženje, jedinstvena štampa, centralizovani katolički časopisi i novine itd. Pravi pravcati štamparski trust, štamparska diktatura s »katoličkim« pročeljem!

Pri tome se na mnogo toga i — najosnovnijega zaboravlja. Zaboravlja se, da Crkva poštuje slobodu svoje djece, njihovu osobnost, njihov individualni mentalitet; zaboravlja se, da svaki zdravi mentalitet ima pravo da se u javnosti afirmira, i da javnost obogati svojom osebnju-nošću; zaboravlja se, da su »u kući mojega Oca razni stanovi«, da su u Crkvi i izvan Crkve najrazličitije osobnosti, i da prema tome već po samoj naravi stvari mora postojati i različna štampa, koja će toj različnosti odgovarati, u kojoj će se te osobnosti očitovati. Crkva ne poznaje i ne će da poznaje kulture po jednom kalupu, kao što to biva u industriji.

A najčudnije je, kad se to shvaćanje nimalo ne uznemiruje, ako tko god izvan katoličkih krugova osnuje novo izdavačko poduzeće, novu knjižaru, pokrene novi list i slično. No neka to pokrene tko god od katolika, eto uzrujavanja na sve strane. Čemu to uznemirivanje? Zar je Božja riječ vezana? Zar se kršćanski principi dadu staviti pod bilo čiji monopol? Zar samo jedna knjižara smije da prodaje zdrave knjige, a sve ostale moraju da pretaču otrov ili razvođenjenu limunadu? Zar samo jedne novine, jedan časopis ili jedan tip časopisa smije da hrani sebe i druge kršćanskim načelima? Samo jedna tiskara ili jedan konsorcij smije da prelijeva olovo za Krista, a sve ostale neka ga tope bilo za koga? Zar samo jedno izdavačko poduzeće smije sebe proglasiti pro-

Ta će se naša općenitost, taj će se naš katolicizam očitovati, ako lojalno vršimo ono, što je zakoniti crkveni auktoritet s obzirom na općenitost odredio. Ako je crkveni auktoritet naložio — i to s kolikim pravom i s kolikom aktualnošću — da se prestane s nepravедnim, nedoličnim i neozbiljnim napadanjem jedne katoličke grupacije na drugu, onda mi taj nalog — ako smo kršćani — ne smijemo izigravati na taj način, da bližnjega — pojedinca, organizaciju, ustanovu — ne napadamo doduše otvoreno, — ta zamjerili bismo se gore—, nego u danim prilikama istoga bližnjega zgodnim sastavom tekstova, dobro namještenom stilizacijom, pomno probranim naslovima zaobilazimo, ali jednako stvarno, možda još stvarnije pogađamo. Takovi postupci u kršćanskom apostolatu nemaju i ne mogu da imaju mjesta.

Oni samo i opet dokazuju, da sve u kršćanstvu počiva i svršava u srcu, da se u srce i u dušu moraju da zasade osnovni principi kršćanske pravednosti i ljubavi, i da se ta nutarnja vrijednost duše ne da nadomjestiti nikakovim paliativima, da se njen manjak ne da prekriti nikakovim smicalicama. Zadah lješine probija i kroz pozlaćen sanduk.⁴⁰

Síćušni, u pelene umotani Kriste! Prožmi nas svijetlom božićnoga misterija te nas učini svetački malenima i kršćan-

povjednikom zdravoga morala, kršćanske istine, a sva ostala imaju da raznose blato . . .

Crkva se međutim nije nikada identificirala niti će se identificirati s takovim monopoliziranim shvaćanjem katoličke štampe, jer se ono naprosto protivi njenom katolicizmu. Ona s jednakom ljubavlju prati i njeti katoličku štampu svih zdravih smjerova, ali se ni s jednim od tih smjerova ona ne će i ne može da poistovjeti: smjerovi, konsorciji su uvijek nešto partikularno, a ona jest i ostaje univerzalna — *Catholica*.

⁴⁰ Ako crkveni auktoritet stane na kraj onakovoj vrsti obračunavanja u štampi, koja ne vodi računa ne samo o kršćanskoj ljubavi i pravednosti, nego više puta ni o najosnovnijoj pristojnosti, nipošto ne želi zabraniti svaku zdravu diskusiju osobito, kad je riječ o idejnim pitanjima.

Nasuprot. Crkva je i odviše zrelog opažanja i odviše dugoga iskustva, da ne bi znala, kako su te diskusije — dakako u granicama kršćanske ljubavi i pravednosti, i sa što manje subjektivne primjere — ne samo dopuštene, nego i potrebne za napredak istine, za kristalizaciju načela, za osvjetljenje problema s najraznijih strana. Crkva je u tom pogledu upravo antipod sterilnoga lokota, kojim su moderne diktature okevale štampu, a s njom često puta i Istinu. Crkva se zdrave diskusije ne boji, jer se ne boji Istine.

ski bezazlenima, kao što si malen i bezazlen evo Ti, koji si netom ostavio toplinu Djevičina krila.

»Uništeni«⁴¹ Bože, puninom svoje poniznosti ispuni smiješnu prazninu naše taštine; heroizmom svoje požrtvovne ljubavi pročisti nisku sitničavost našeg zasebnog i kolektivnog egoizma.

Daj, Kriste, da osviješteni svjetlom tamom božićne noći shvatimo, da kršćanskog apostolata nema bez ostvarenoga kršćanstva, da kršćanske djelatnosti nema bez kršćanskih sredstava, a pogotovu, da te djelatnosti nikada nema s nekršćanskim, protivukršćanskim sredstvima. Daj, da razumijemo osnovnu misao Tvojega morala, da dobre svrhe nema sa zlim sredstvima, jer je zlo negacija dobra, i zato ga nikakova ni najbolja svrha ne može da posveti. Daj, da razumijemo, e je posizanje za zlim, nekršćanskim sredstvima to veća hipokrizija, što je svrha svetija, jer je nutarnja kontradikcija između svrhe i sredstva to veća i prema tome izgled za pravo ostvarenje to manji. Daj, da shvatimo, e je takav postupak zapravo manjak vjere u Tebe, da, virtualna nevjera, virtualni otpad od Tebe, jer posizujući za sredstvima, koja se protiv Tvome Evandjelju, pokazujemo, da u zakucima svojih duša u snagu Tvojega Evandelja — ne vjerujemo.⁴²

Daj, da se do najintimnijih dubljina naših duša uvjerimo, da je Tvoje kraljevstvo — prema onom divnom lirizmu Tvoje Crkve —: »kraljevstvo Istine, kraljevstvo Pravde i kraljevstvo Ljubavi«⁴³ i da ga prema tome ne možemo svojim apostolatom širiti, ako ga u isto vrijeme na drugom ili na istom mjestu lakim, a možda i teškim povredama Istine, Pravde i Ljubavi — paramo.

Istina, mnogo toga biva nesvjesno ili na pola svjesno, i stoga Te molimo Gospodine, da nam budeš milostiv. Budi nam milostiv i pronicavim nas pogledom Svojih očiju upozori na mutni izvor našega šaranja, t. j. na to, kad Tebe, Tvoju Crkvu identificiramo sa svojim kružokom, svojom grupacijom, ne osjećajući pri tome, koliko smo žrtva vlastitoga traženja samih sebe.

⁴¹ Filiplj. 2, 7.

⁴² Posizanje za tim sredstvima često biva pod utjecajem nekršćanskih političkih metoda, koje nas okružuju, a nerijetko i — okružuju. U tome mi katolici ne smijemo nikada podleći *napasti*, da nekršćanske političke metode prenosimo na područje KA, da ih činimo metodama kršćanskoga apostolata. To ne bi značilo pomoću KA pokršćaniti javni život, nego pomoću nekršćanskih metoda dekristijanizirati samu KA.

⁴³ Predslovlje u Misi Krista Kralja.

Molimo Te stoga, novorođeni Osloboditelju, da i nas oslobodiš od svih oblika i surovog i suptilnog egoizma.

Molimo Te, utjelovljena Ljubavi, da našu ljubav učiniš iskrenom, da ona »bude bez pretvaranja«;⁴⁴ učini je jakom, da »nikom ne uzvrća zla za zlo«, da se ne dadne svladati od zla, nego da zlo nadvlada dobrim;⁴⁵ molimo Te naročito, da našu ljubav, našu apostolsku revnost učiniš širokom, katoličkom, da je oslobodiš i sačuvaš od razornog duha klike, da Te ne naviještamo kao ono neki od Filipljana »iz zavisti ili iz inata« . . . , zadahnuti strančarskim duhom, iz motiva, koji nisu čisti . . . , nego »iz ljubavi i dobre volje«.⁴⁶

Daj, da »stavimo krunu Tvojim radosti . . . imajući svi jednu ljubav, jedno srce, jedan osjećaj, ne čineći ništa iz duha suparništva i nadmetanja ni iz tašte slave, nego da se u svojoj poniznosti međusobno cijenimo držeći, e drugi više vrijede, negoli mi, ne starajući se toliko za svoj vlastiti probitak, koliko za probitak bližnjega . . .«⁴⁷

Da to bude, usadi nam, Marijin Sine, osjećaje Tvoje ljubavi i Tvoje poniznosti, one poniznosti i ljubavi, koja je Tebe, Boga, prinukala »da se sniziš, . . . da se uništiš, uzevši oblik sluga, postavši sličan nama ljudima . . .«⁴⁸

Usadi nam, Gospode, te osjećaje, »da se ponašamo dostojno Tvoje Evandjelja,«⁴⁹ jer bez tih osnovnih osjećaja Tvoje poniznosti, pravednosti i ljubavi, više i stvarnije škodimo Tvojemu Evandjelju od svih njegovih vanjskih neprijatelja: inimici hominis, domestici ejus.⁵⁰

Kriste, učini nas kršćanima!

Stj. Tomislav Poglajen D. I.

⁴⁴ Rimlj. 12, 9.

⁴⁵ Rimlj. 12, 21.

⁴⁶ Filiplj. 1, 15, 16, 17.

⁴⁷ Ibid. 2, 2—4.

⁴⁸ Ibidem 2, 5—8.

⁴⁹ Ibidem 1, 27.

⁵⁰ Mt. 10, 36.